

BETON

KULTURNO PROPAGANDNI KOMPLET BR. 65, GOD. IV, BEOGRAD, UTORAK, 24. FEBRUAR 2009.

Redakcija: Miloš Živanović, Saša Ilić, Tomislav Marković, Saša Čirić; Font Mechanical: Marko Milanković; E-mail: beton@danas.rs, redakcija@elektrobeton.net; www.elektrobeton.net; Sledeći broj izlazi 10. marta

MIXER

Piše: Boško Tomašević

PAMFLET O PAMFLETU

Ovo je pamflet. Tema ovoga pamfleta je savremena srpska književna kritika, dakle pamflet *par excellence*. O pamfletu se, dakle, između ostalih načina, može pisati i pamfletski. Nemajući potrebu, gledeć teme, za dugim uvodom, navešćemo šta je u okvirima onoga što se zove „savremena srpska književna kritika“ pamfletsko.

Ijednu reč da u srpskoj savremenoj književnosti stvaraju Miroslav Lukić, Dragana Mladenović, Aleksandar Lukić, Boško Ivkov, Vujica Rešin Tucić? - Nikad! - Zašto? - Zato! Pamfletsko jedne književne kritike unutar ovako svedenih obrisa jeste sadržano u činjenici da je čitav sistem književne kritike, srpske, sveden na blistave tautologije, na kukavičku nesavesnost, pri čemu su ponavljanje hvalâ i pohvalâ jednim istim autorima, samo deo gro made jednog pleonastičkog sveta u kome se, zapravo, ništa ne govori, čija je karakteristika odustajanje pred *Nepoznatim*, a znak joj je malograđanski konformizam.

IZGUBLJENI BEZ PREVOVA

Jedna od bolesti pamfletske književne kritike je upravo fenomen prećutkivanja pisaca i njihovih dela. Ukoliko se sa pravom može reći da je između 1948. i 1987. vladao duh zabrana za režijski nepoćudne autore i njihove knjige, danas je institucija prećutkivanja njegov legitimni naslednik, sa mnogo pogubni-

MIXER

Boško Tomašević: Pamflet o pamfletu

ŠTRAFTA

Adriana Zaharijević: Sva lica emancipacije

ARMATURA

Andrej Nikolaidis: Crnogorski izbori

VREME SMRTI I RAZONODE

Predrag Lucić: Kalemari i kompjuter

BULEVAR ZVEZDA

LUČIĆ, Dejan

BLOK BR. V

L. Bodroža & T. Marković: Karta srpskog spasa (16)

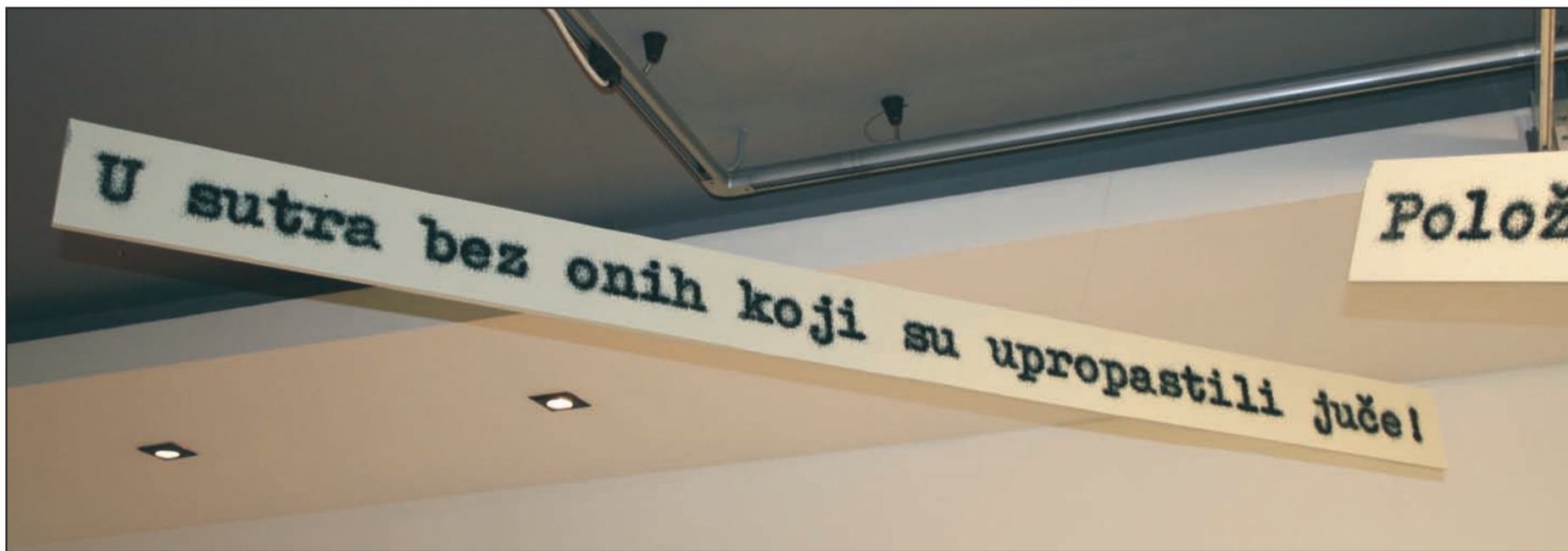

Foto: Vera Vujšević

USLIKANA TAUTOLOGIJA

Evo prve pamfletske karakteristike. U našoj fototeci nalaze se, ne slučajno, dve fotografije jednog kritičara, oba puta u društvu sa po jednim „bardom“ savremene srpske poezije. Jednom prilikom uslikan je sa Miodragom Pavlovićem kome je kritičar, kao jedan od članova žirija, dodelio jednu od tri stotina postojećih književnih nagrada kod Srba. Nagrada se zove „Izviškrâ Njegoševa“. Kritičar se zove Jovan Delić. Nakon nekoliko meseci isti se kritičar našao u prilici da povodom nedavno izašlih *Odabranih dela* Ljubomira Simovića u izdanju Beogradske knjige bude uslikan sa drugim „bardom“ srpske pesničke scene. Pamfletsko u navedenim „scenama“ sadržano je u tautološkom viđenju sveta i posla književne kritike kao pukog potvrđivanja nagradama i izdanjima onoga što je već potvrđeno (da li s pravom ili ne, drugo je pitanje) u vezi sa zaslugama ovih pesnika za srpsku pesničku reč. Nasuprot ove slike kritičara za nas je prosudilac vrednosti književnog dela neko ko je, ne služeći se afektivnim i promotivnim tautologijama, spreman da se bavi traganjem za *novim* vrednostima unutar onoga polja umetnosti za koje se opredelio. Takođe, ne bismo smatrali nimalo plauzibilnom potrebu da isti kritičar, ili neko sličan njemu, pokuša da posumnja u etablirana mišljenja o umetničkoj vrednosti poezije ove dvojice pesnika. Ali, kritičar za to verovatno nije imao, daleko bilo, dobrih razloga, niti je pak te dobre razloge našla armada kritičara, čiji komandujući kadar, sudeći po listi učestnosti pojavljivanja u javnosti ili po neformalnom uticaju na „čaršiju“ čine Gojko Božović, Aleksandar Jovanović, Dragan Hamović ili Bojana Stojanović Pantović. Usput je neophodno da se zapitamo kada su isti kritičari napisali

jim posledicama. Ne tako davnih Brozovih godina o zabranjenom delu moglo se govoriti, ono je kolalo među čitaocima, makar kao jedan oblik „samizdata“ i zbog toga je, ipak, bilo prisutno kao i ono koje je „redovnim“ putem bilo objavljeno. Savremeno prećutano delo u okolnostima medijskih kampanja koje se sprovode u pogledu izabranog pisca, njegovog dela i njegovog izdavača i koje uživa sve svetlosti dana nema nikakvih izgleda da se izbori sa mrakom u koji je pukom obešću bačeno. Od korpusa prećutanih dela u savremenoj srpskoj književnosti tokom poslednjih četvrt veka mogla bi, delom, da se sačini jedna druga istorija te književnosti i da se na tom temelju dobije poliperspektivna slika njenih poetikâ. Sudeći prema praksi jednog dela srpske književne kritike, tako nešto nije moguće da se uoči. Ovo što sam rekao biće, verujem, jasnije ukoliko postavim jedno pitanje koje ima i svrhu primera: Može li se zamisliti pisanje ogleđa, recimo, na temu „Matija Bečković, Rajko Petrov Nogo, Milosav Tešić i evropska postmoderna književnost“? Takođe, na temu: „Matija Bečković i Dirs Grinbajn (Dürs Grünbein)“? Ili: „Rajko Petrov Nogo i (davno umrli) Frensis Ponž (F. Pongge)“? Nemački, odnosno francuski komparatisti bi pomislili, gledeć štiva koje im nude naši autori, da su ovi živeli u 19. veku, pa da je poređenje neumesno zbog toga što njihovi autori,

SRPSKA KNJIŽEVNA KRITIKA JE, SUDEĆI PO NJENOJ UOBIČAJENOJ PRAKSI, JEDNA POSVE NEMORALNA KRITIKA, JEDAN NEMORALAN ESNAF, DVORAC ZAPOSEDNUT OD PODLACA

Grinbajn i Ponž, jesu uistinu pisci 20. veka. Možda bi čin poređenja pesništva Bečkovića, Tešića ili Noga bio uverljiviji kada bismo imali u vidu neke minorne pesnike nemačkog ili francuskog nacionalnog preporoda, dakle one koji su stvarali u prvoj polovini 19. veka? Međutim, pisanje na temu „M. Bečković, R. P. Nogo i M. Tešić i srpska retrogradna književnost“ bilo bi posve na mestu, ali o tome nije pisao, recimo jedan Mihajlo Pantić, Saša Radojčić ili Aleksandar Jerkov, da ne govorimo o prethodnoj „garnituri“ kritičara ovde pomenutih. Bečković, Nogo, Tešić nisu prećutani autori, ali niko se nije usudio nijedan negativno orijentisani kritički tekst o njihovom načinu i umeću stihovanja da sroči, a opet, ti autori ni nakon desetina objavljenih negativnih kritika o njihovom delu ne bi, za razliku od brojnih im kolega, imali pravo da se osećaju podlački prećutanim, niti bi pali u nemilost prirodnih ljubitelja njihovog dela, iz prostog razloga što je ideo štetočinstva prilikom višegodišnjeg i upornog promovisanja istih u „bardove“ srpske književnosti već toliki, da samo vreme koje dolazi može, eventualno, da njihove bardske „izviškre“ i krune zanemari, prepuštajući ih zaboravu. Okrenimo se, međutim, još jednom temi prećutkivanja pisaca. U tom smislu reći ćemo da književni kritičar nije neko ko se književnom kritikom bavi samo na temelju svojih afiniteta (eto, „voli“ da čita), nego je on čovek koji se bavi svojom profesijom, a to je čitava tekuća književnost njegovoga jezika. On mora da bude pouzdanim svedokom i izveštačem najpre onoga što je objavljeno tokom godine, a potom da godišnju produkciju na način sinteze sažme. Bez ijednog propusta. Nema potrebe da vrednuje, jer on nije estetičar, niti ima obrazovanje estetičara, još manje pri-

pada kategoriji obrazovanog hermeneutičara. Ukoliko nije u prilici da se nosi sa celokupnom književnom produkcijom naroda kome pripada, neka se konsultuje sa kolegama i neka posao podeli sa njima, tako da na kraju godine eventualni čitalac ima pred sobom sve književne naslove. Književna kritika nije posao za obrazovanu elitu, no za obrazovane radnike. Prećutati jednog pisca jeste zločin! Srpska književna kritika je, sudeći po njenoj uobičajenoj praksi, jedna posve nemoralna kritika, jedan nemoralan esnaf, dvorac zaposednut od podlaca.

REČE MI JEDAN ČO'EK, MOJ KRITIČAR...

„Vojvode i serdari srpske književnosti“ mogu opstati samo tamo gde je zavisnost od grupnog mišljenja i grupne sprdačine zakon. Iako književnost i kultura nisu sazdana na mitu „reče mi jedan čo'ek“, savremena srpska književna kritika listom podleže toj pukoj mentalno-afektivnoj sferi, ne razlikujući se ni malo od nje. Pamfletsko u srpskoj književnosti je, dakle, i fenomen „posredovanog kritičara“ koji je, kako dobro primećuje sociolog kulture Ratko Božović, „glasnogovornik i perjanica grupe kojoj pripada. Zavisnik je od grupnog mišljenja i zajedničkog interesa. Ne smeta mu što je poništio kritičarski individualitet i savest“. Pesnik koji je „smanjio zalihe neizrazivog“ uglavnom je prva žrtva ovakvog posredovanog kritičara, kolektivnog i od hora inaugurisanog egzekutora. Tom demonu su pozajmljeni trenuci da sve zavisi od njega. I, dakako, tu šansu će iskoristiti da postane izdajnik svoga poziva. Nema istražnog postupka protiv njega. Ko će se baviti onim što je srpska književna kritika napisala, makar i samo da je reč o onome što je objavljeno u *Politici* od 1987. do danas, ne imajući u vidu književne časopise? Ko će investirati vreme da afirmacije i afilijacije pramašenog i primitivnog u „estetske vrednote“ iz navedenih godina preinačuje? Najpre se sa izvesnim brojem naših mladih godina protiv toga smeća bunimo, a zatim lipsavamo, puštajući da stvari teku kako teku. „Saznavati, to znači *gledati*; to ne znači ni nadati se, ni delovati“, veli Sioran. Cinizam grupnog mislioca sa tim računa. Zločin je počinjen u ime hora, klana, atara. Grupni kritičar samo ponavlja ono što je već rečeno.

TAKO MLAD A VEĆ DOKTOR

Sklonost da bude poluobrazovan, neka vrsta polutana i polusenke, ubraja se, takođe, u pamfletsko prakse jednog književnog kritičara. Po obrazovanju najčešće istoričar srpske (nekada i „jugoslovenske“) književnosti sa četvorosemestralnim kursom iz opšte književnosti, bez položenog ispita iz estetike, sa jedva osnovnim

znanjima iz nauke o književnosti i gotovo nikakvim znanjima iz teorije književnosti (upitati g. G. Božovića ili A. Jovanovića) on, mlad ili star, ali „obdaren“, stupa na književno poprište i, dakako, odmah je dovoljno hrabar i spreman da sudi, prosuđuje i da na kraju godine sastavlja „rang-liste“ čiju polovinu čine predstavnici njegovog književnog zabrana. Ima, istini za volju, i književnih kritičara koji iza sebe imaju i „položeni“ doktorat i već duži niz godina su za katedrama na nekom od srpskih univerziteta, ali književna kritika nije poluprazna sala u kojoj oni čitaju svoja predavanja, no se, recimo, upražnjava na stranicama lista *Politika*. A onda, „na tom javnom času“, čitaoci imaju prilike da kod dotičnog kritičara uoče njegov horizont znanja i horizont pismenosti. Ono što su oko 1920. godine znali Ejenbaum i Tinjanov ili u isto vre-

OD KORPUSA PREĆUTANIH DELA U SAVREMENOJ SRPSKOJ KNJIŽEVNOSTI TOKOM POSLEDNJIH ČETVRT VEKA MOGLA BI DA SE SAČINI DRUGAČIJA ISTORIJA TE KNJIŽEVNOSTI I DA SE NA TOM TEMELJU DOBIJE POLIPERSPEKTIVNA SLIKA NJENIH POETIKÂ

me ljudi okupljeni oko praškog lingvističkog kružoka, to ćete kod našeg kritičara uzalud tražiti. Znanje je negde izgubljeno na putu od Limana do kuće u Novom Sadu ili od Studentskog trga 3 do stana u Prestonici. Budući da naš kritičar uglavnom ne poznaje ni jedan strani jezik, dozvolićemo sebi ovo preterivanje, osim što je upoznat sa engleskim jezikom kakav se govori u Solunu (ima i onih koji se „služe“ nemačkim i francuskim jezikom, ali to je manjina kod koje se, na temelju onoga šta piše, to ne vidi) - sve ono do čega njegov kolega u Beču dolazi kada se u „Standardu“ osvrće na delo Raula Šrota ili Menasea, ili kolega u „Mundu“ na romane Pola Nizona, njemu zbog nedovoljnog poznavanja nemačkog, odnosno francuskog jezika, ne može ni kao primer da bude pokazano, iako ovi listovi nikako nisu mesta na kojima pišu posebno upućeni kritičari. Naravno, kada naši kritičari pišu za *Politikin* kulturni dodatak, ta-

kvo znanje im nije potrebno, a nova urednica od njih to i ne traži, no, da to i takvo znanje oni treba da imaju, to se podrazumeva. Da oni takvo znanje nemaju vidi se kada isti kritičari pišu svoje duže tekstove u nekom od naših književnih časopisa. Objavljuju u tiražnom listu, dat im je prostor u uglednom časopisu, obavezno su članovi žirija za dodelu jedne od tri stotine srpskih književnih nagrada, prećutkuju koga hoće, nagrađuju one za koje se unapred zna da će biti nagrađeni, jer su teren, bilo dodeljivači, bilo nagrađeni, već bili pripremili i izlaze pred fotoreportere da kažu da je Miodrag Pavlović veliki pesnik i da upravo on zaslužuje jednu po njegovom podobiju stvorenu nagradu, čije gordo ime glasi: „Izviškra Njegoševa“. Sasvim uzgred i za ovu priliku reći ćemo da je pesnik Pavlović svoje delo ostvario do 1990., a da se nekako od tog vremena u svojim novim knjigama ponavlja i citira samog sebe, te da dvadeset godina ponavljanja nikoga, pa ni Pavlovića, ne preporučuje za bilo kakvu nagradu i nikako ne onu koja se daje na polzu savremenog pesmovanja. Stoga kažemo da je navedena nagrada više dodeljena samoj sebi, „anala“ radi, nego što je dodeljena Miodragu Pavloviću. Sledeću nagradu istog imena, sudeći ne po „značaju i vrednosti“, nego po logici ogleдалa, imajući u vidu „kakvoću“ i „ukus“ Pavlovićevog pesništva, žiri će dodeliti Simoviću, Bečkoviću, Nogu i, sasvim slučajno, može da je dobije neko koga nismo spomenuli. Uglavnom ne neki savremeni srpski pesnik koji je svoje delo ostvario za 20., odnosno 21. vek. „Močvarna isparenja ruske kritike, teška otrovna magla Ivanova - Razumnika, Ajhenvalda, Zorgenfejda i drugih, koja se zgusnula u protekloj godini, još uvek nas guše“. Ovo je napisao Osip Mandeljštam 1921. godine. Zamениmo u navedenoj rečenici reč „ruske“ rečju „srpske“ i navedenih nekoliko imena tadašnje savremene ruske kritike bilo kojim od ovde navedenih imena savremene srpske književne kritike i dobićemo završnu rečenicu za naš pamflet o pamfletu ■

ŠTRAFTA

Piše: Adriana Zaharijević

SVA LICA EMANCIPACIJE

U februarском broju srpskog *Cosmopolitana* pojavio se tekst „Superžena između kompjutera i varjače“, tekst o feminizmu, koji u prvom paragrafu kaže sledeće: „da li... žene koje se gorljivo bore za prava svog pola energiju dobijaju zato što su ostale prikraćene u krevetskim zadovoljstvima sa muškarcem, ili im samo fizički manjak u međunožju smeta da do cilja stignu brže i efikasnije.“ Iako je pitanje samo retoričko, *Kozmo* nas podseća na uvreženi stereotip o aseksualnim ili nekako pogrešno seksualnim ženama. Možda me je zbog toga, kada sam joj kazala da pišem prilog za taj broj, kuma zbnjeno pitala kakve *Cosmopolitan* ima veze s feminizmom. Da li časopis koji tvrdi da je 2004. godina kada je *Kozmo* počeo da izlazi u Srbiji, poslednji važan datum za srpski feminizam, promovise politiku emancipacije? Ili emancipacija označava različite stvari u zavisnosti od toga ko - i kako - o njoj govori?

Kad su do grla zakopčane uvažene *ladies* u XIX veku zamišljale kako treba da izgleda emancipovana žena, one se oko koječega nisu slagale. Žene poput ekstravagantne Meri Vulstonkraft (koja od javnosti nije krila svoje teskobne ljubavne odnose, i koja je rodila Meri Šeli u vanbračnoj zajednici), ili one poput smeđe i nekonvencionalne Su Brajdhed, junakinje Hardijevog *Neznanog Džuda*, uglavnom se, međutim, nisu uklapale u predstavu iza koje bi viktorske feministkinje stale. Slično se dogodilo i dvadesetih godina XX veka kada je iskustvo Prvog svetskog rata proizvelo „novu“ ženu. Dramatičan skok razvoda, promene u strukturi porodice, proboj u sferu plaćenog rada praćen novim doživljajem erotičnog i drskim modnim trendovima bez presedana - sve to je zaslužnim sifražetkinjama delovalo kao izopačenje cilja za koji su se decenijama borile. Žene rođene u XIX veku su zahtevale da budu prepoznate kao ličnosti u pravnom, političkom i društvenom smislu, ali one najvećim delom nisu bile rade da se odreknu sistema koji je definisao i uvažavao različitost polnih uloga.

Kada su krajem šezdesetih godina Amerikanke bacale lažne trepavice, papilotne, visoke potpetice i časopise poput *Ladies Home Journal* (LHJ) i *Playboy* u kantu slobode, one su nanele poslednji udarac toj viktorskoj predstavi o emancipovanoj ženi. Feministkinje drugog talasa su ovim gestom želele da pokažu da je nemoguće dobiti traženu ravnopravnost ukoliko seksualnost, a to implicira i dvostruke polne standarde, ne postane stvar o kojoj se govori. Pitanje doživljaja, predstavljanja i iskušavanja ženske seksualnosti tako postaje ključno pitanje feminističkog pokreta, koje više nikada neće moći da se stavi na margine, niti da se prikriva drugim „relevantnijim“ pitanjima. Od kraja šezdesetih, prvo iznimno, a potom sve otvorenije i nedvosmislenije počinje da se priča o piluli, o orgazmu, o klitoris, o pravu na uživanje u seksu u braku i van njega. Time se ide-

Ilustracija: Nikola Stevanović

Kako postati cool domaćica

ja emancipacije preobražava u nešto o čemu prve emancipovane žene nisu bile spremne da razgovaraju čak ni na čajankama, daleko od očiju javnosti.

Takav eksplicitan govor o seksualnosti koji je inicirao preispitivanje ideje ženskosti, nije mogao dobiti prostor u časopisima namenjenim američkim domaćicama (tzv. časopisima za celu porodicu), poput pomenutog *LHJ*, *McCall's* ili *Redbook*, a mesto mu svakako nije bilo ni u novim i sve unosnijim „muškim“ magazinima, kakvi su bili *Playboy* (1953) ili *Hustler* (1974). Prvi su opisivali ženu čija se seksualnost ne vidi od receptata, najnovijih krojeva za vas i vaše dete, saveta kako da dekorirate dom i kako da malim radostima održite skladan brak, dok je u drugima ženska seksualnost imala prostora samo u meri u kojoj je bila u službi muške naslade. Drugim rečima, dvostruki seksualni standard XIX veka koji ženu razume kao biće lišeno strasti, spremno na putenost jedino radi majčinstva, a muškarca kao ekscitativnog zbog čega je neophodno nuditi dopunske prostore koji će pružiti privid mogućnosti utoljenja neutoljive želje, opstaje u nepromenjenom vidu i u XX veku.

Ako su prve emancipovane žene, figurativno rečeno, želele da njihov život bude baš kao onaj u *LHJ* ali bez *Hustlera* (odnosno bez prostitucije, pošto pornografija u XIX veku još nije postojala u danas prepoznatljivoj formi), žene koje su se odrekle izbora za mis Amerike tražile su nešto drugačije: svet seksualnosti u kojem neće biti ni polunage misice/lutke s duplerice, ni domaćice kojima nova mašina za veš i rezede zavese mogu u potpunosti da nadomeste potisnutu seksualnu želju. Ove „druge“ emancipovane žene htele su nove medije - novu sliku, nov govor. U tom miljeu poseban prostor dobijaju dva časopisa: *Cosmopolitan* (1965) i *Ms.* (1971), prvi otvoreno feministički magazin. *Cosmopolitan* nije, strogo govoreći, nov časopis: prvi broj izlazi već 1886. godine. Premda počinje kao „ženski“ časopis, njegova uređivačka politika se brzo menja i on postaje prepoznatljiv po značajnim literarnim imenima svog doba (između ostalih, za *Kozmo* su pisali E. Birs, T. Drajzer, R. Kipling i Dž. London). Kada, međutim, 1965. godine uređivačku palicu preuzme Helen Gerli Braun (koju u svojim rukama zadržava nekoliko decenija), *Cosmopolitan* ponovo počinje da govori ženama, ali ga sada čitaju drugačije žene. Braun je, naime, osoba koja je izgovorila toliko puta i na toliko mesta ponovljenu frazu „Dobre devojke idu u raj, loše devojke idu svuda“; ona je promovisala ideju da brak nipošto ne mora da bude jedini izbor žene u vreme kada je takav iskaz bio gotovo alogičan/blasfemičan; a *Kozmo* postaje outlet za „loše“ devojke: „*Kozmo* je govorio istinu o stvari-

ma koje su se događale u stvarnom svetu, a o kojima niko pre nije govorio ... Ako niste udate a imate 33 godine, ne morate da skočite s litice Grend kanjona.“ Naprotiv, toliko je žena koje, poput vas, uživaju u životu, iako nisu majke i supruge.

Za razliku od *Ms.* koji je stekao slavu kada je na naslovnoj stranici prikazao pretučenu ženu - kada se, drugim rečima, pokazalo da brak za žene može i tako da izgleda - naslovnice *Kozma* su predstavljale mlade, zadovoljne žene koje od života očekuju više od radosnog nedeljnog ručka ili prospektivne masnice na oku. I iako je lepota ovde svakako bila važna, ona, prema Helen Braun, „ne može da zabavi kao što mogu čitanje, pisanje i razmišljanje“. *Kozmo*-devojka nije, dakle, praznoglava lepotica, nego žena koja zna šta želi da načini od svog života i kako da to učini.

Od tada je prošlo mnogo vremena, ali *Kozmo*-devojka opstaje, reklo bi se, emancipovanija no ikad. Zbog čega onda anketa koju je 2002. godine sproveo *The FWord*, feministički zine, pokazuje da je *Cosmopolitan* na vrhu liste stvari koju bi feministkinje danas bacile u kantu slobode? Ima li u feminizmu nečeg intrinzično konzervativnog što takoreći spaja savremenice i njihove usiljene preteče iz XIX veka? Da li intelektualnost (često neobično stopljena s mizandrijom) koja im se pogrdno pripisuje, osporava *jouissance* koju ostale emancipovane žene, čitateljke *Cosmopolitana*, primera radi, nalaze u životu? Da li se u međuvremenu promenila priroda seksa ili je problem u emancipaciji?

Iako se danas po pravilu podrazumeva (doduše ne uvek bez zgražavanja) da žene imaju pravo na korišćenje sopstvene seksualnosti, i da skok s litice nipošto ne mora biti alternativa uda-

ji u 33. godini, seksualnost je i dalje centralna tema *Cosmopolitana*. Uz tekstove u kojima je seks (alternativno seksi) apsolutni *key word*, žene su dobile čak i „duplerice“, dakako manje eksplicitne i provokativne. Ali, da li je to konačni izraz ženske emancipacije? Da li su žene opremljene vizijom sveta u kojem ni one, ni muškarci ne žive podelu na javno i privatno, ili su samo dobile komadić „muškog“ sveta kakav znamo od ranije? Zar *Kozmo* ne predstavlja tek čudni spoj *Hustlera* i *LHJ*? Vanila verzija seksa na sve načine koji je zapravo samo predigra za krunski životni poduhvat, jer sve žene jesu žene samo u meri u kojoj su uvek već udate.

Dobrih devojaka odavno već nema, što se uostalom može reći i za raj, a loše devojke možda idu svuda i rade šta god požele, ali im je i dalje samo jedno na umu: kako da dođu do muškarca i utope sve svoje potencijale u dužnost da ga zauvek uzbuđuju. Zar to nije sasvim prirodan nastavak stare priče o ženama i muškarcima u postmodernom okruženju ■

OD KRAJA ŠEZDESETIH POČINJE DA SE PRIČA O PILULI, ORGAZMU, KLITORISU, PRAVU NA UŽIVANJE U SEKSU U BRAKU I VAN NJEGA. TIME SE IDEJA EMANCI-PACIJE PREOBRAŽAVA U NEŠTO O ČEMU PRVE EMANCIPOVANE ŽENE NISU BILE SPREMNE DA RAZGOVARAJU ČAK NI NA ČAJANKAMA

ARMATURA

Piše: Andrej Nikolaidis

ČESTITAMO NA POBJEDI, NEMOJTE IH NI ODRŽAVATI

U susret parlamentarnim izborima u Crnoj Gori

U Crnoj Gori će 29. marta biti održani parlamentarni izbori. Suštinu ovih (šta ovih? - svih) izbora u Crnoj Gori može se objasniti parafrazom rečenice kojom je Geri Lineker svojevremeno definisao fudbal - da je to igra loptom u kojoj uglavnom pobjeđuju Nijemci. Izbori u Crnoj Gori su, dakle, zabavna manifestacija karnevalskog tipa, sa velikim brojem učesnika maskiranih u parlamentarne partije, manifestacija na čijem kraju bude proglašen pobjednik, a to je - uvijek - Demokratska partija socijalista Mila Đukanovića.

ČEMU IZBORI U OSKUDNA VREMENA?

Bilo je to na početku njegove zvjezdane političke karijere, kada se Milo Đukanović javno zapitao: treba li Crnoj Gori višestranački sistem? Danas, analitičari bliski režimu najavljuju njegovo drugo povlačenje iz politike (i Majkl Džordan se dva puta povlačio iz košarke - a košarka je, gle čuda, omiljeni Đukanovićev sport), a na prije dvadeset godina postavljeno pitanje još nema suvislog odgovora. Martovski izbori su, zalomilo se, najpredvidiviji od svih superpredvidivih crnogorskih izbora. Nije poznata jedino razlika u glasovima sa kojom će vladajuća koalicija potući opoziciju. Pobjednik je svima poznat, pa se čak i glasilo *Dan*, koje za sebe tvrdi da je dnevna novina, suzdržalo od naučno-fantastičnih predviđanja o smjeni vlasti. *Dan* je 1999, tokom bombardovanja Srbije i Crne Gore, uporno tvrdio da će Miloševićeva vojska pobijediti NATO. Kada je Milošević kapitulirao i potpisao predaju Kosova Albancima, *Dan* je to proglasio velikom pobjedom. Sad su suzdržani: što znači da je na bajke naviklim čitaocima *Dana* lakše bilo objasniti da je Milošević pobijedio NATO, nego da će opozicija pobijediti Đukanovića.

GLUPOŠĆU PROTIVU OTMIČARA

Jedini optimista je, sve do nedavno, bio Nebojša Medojević, lider Pokreta za promjenu. Koji je slijedio svoju viziju: želio je stvoriti koaliciju sa četničkim vojvodom Andrijom Mandićem, ubijeden da će ta koalicija sa vlasti svrgnuti Đukanovića. Koalicija sa četnicima se u Medojevićevoj interpretaciji zove „mirenje Crnogoraca i Srba“. Medojević je ponavljao kako su Đukanović i njegovi tajkuni oteli državu i sada je drže kao taoca, koristeći etničke podjele u Crnoj Gori da bi očuvali vlast.

Lidera PZP-a su u njegovoj plemenitoj misiji međunacionalnog pomirenja, čisto iz higijenskih razloga, najprije stali napuštati glasači. Koji su mislili da ono „promjene“ iz naziva partije znači nešto nešto drugo, a ne Crnu Goru kojom će, za promjenu, vladati crnogorski klonovi Srpske radikalne stranke. Pa se broj ljudi koji glasaju za PZP, kako su pokazali lokalni izbori u Kotoru, nekoliko puta smanjio. Zatim su ga nastupile stranačke kolege: potpredsjednik PZP-a Goran Batričević povukao je za sobom veliki broj stranačkih funkcionera, poslanika i članova, pa osnovao Demokratski centar. Stoga se Medojević očajnički bacio u lobiranje za bilo kakvu takozvanu „zajedničku opozicionu listu“. Važno je samo jedno:

Mene? Šta ima mene da hvataju?

da na izbore ne izađe sam. Jer njegova, prije projekta „pomirenja“, najjača opoziciona partija, danas je tek olupina lokomotive koja je Crnu Goru trebala da povuče u svijet istinske demokratije i Evropu. Na koncu je i Socijalistička narodna partija, nekadašnji Miloševićev saveznik, saopštila da će na izborima nastupiti samostalno. Njihova računica je jednostavna: na ovim izborima Đukanovića ne mogu pobijediti, ali SNP može uzeti dio Medojevićevih glasova i postati najjača opoziciona partija. Izvjesno je da će tako i biti.

SIT GLADNOM NE VJERUJE

Kada je Crna Gora priznala Kosovo, Andrija Mandić, vojvoda, riješio je da u znak protesta - štrajkuje glađu. Tvrdio je da će početi da jede tek kada Đukanović ili povuče odluku o priznanju, ili raspiše izbore. Đukanovića nije uradio ništa od toga, ali je Mandić svejedno počeo da jede. Kada se Mandić najeo i odmorio, Đukanović je raspisao izbore. Onda su Mandić i Medojević tražili odlaganje izbora. Zato što su u međuvremenu shvatili ono što je svakome čitavo vrijeme bilo jasno: da će izgubiti na izborima. Jedina šansa im je da štrajkuju glađu sve dok ih Đukanović ne pusti da pobjede. A čak i to im ne valja. Jer kako je svjedočio Dobrolo Dedeić, bivši visoki funkcioner Mandićeve Srpske liste, vođstvo te partije je na stranačkim sastancima tvrdilo da bi „oni bili smiješni da dođu na vlast“. Ko će razumjeti ljude: ako misle da bi bili smiješni na vlasti, zašto traže izbore. Štaviše, štrajkuju glađu ne bi li im Đukanović dao izbore, na kojima će se Bogu moliti da izgube, jer bi, ako pobjede, ispalili smiješni? Mandić je u međuvremenu, po uzoru na reformistu Tomislava Nikolića, riješio da modernizuje partiju. Pa je osnovao Novu srpsku demokratiju. Kako najavljuju, u pitanju je veliki demokratski iskorak, potpuno nova i reformisana partija. U to ime, da bi svi znali da oni misle ozbiljno, odlučeno je da se izaberu nova partijska znamenja. Tako će zastava nove demokratske partije biti srpska trobojka, a nova demokratsko-partijska himna *Bože pravde* - himna Republike Srbije. Žestoko su krenuli sa reformama, ako tako i nastave, Đukanoviću nema spasa...

HEJ, SALAŠI, U POJASU GAZE

Ni Đukanović ne sjedi skrštenih ruku. U koaliciju zove i Bošnjake i Albance i Srbe. Bošnjaci hoće tri mandata, pa se kao nešto cjenjkaju, ali nije im bilo druge, nego na mobu - gotovo svih sto procenata Bošnjaka u Crnoj Gori ovako ili onako jeste za Đukanovića. Isto je i sa Albancima: oni se samo bolje cjenjkaju, pa iako ih je duplo manje nego Bošnjaka, imaće svoja tri mandata.

Dok se zemljom širi bratstvo i jedinstvo, Đukanovićevi kadrovi su isparcelisali primorje, pa moćni Crnogorci

BETONJERKA
POLUMESECA

„Koga da prebijem za milion dolara?“

Miki Rurk, idol

gazduju na svojim salašima na pjenu od mora. Najveći je salaš Svetozara Marovića, potpredsjednika DPS-a: njemu je pripala čitava Budva, koju danas zovu i Svetozarevo na moru. Potom su odani partijski kadrovi crnogorsko primorje pretvorili u pojas Gaze - pojas od Ulcinja do na kraj Boke, sa prekopenim putevima, blatnim površinama, zatvorenim hotelima i divljom gradnjom nalik na linije bunkera, izgleda kao teritorija koja je prije pet minuta bila meta izraelskog bombardovanja. Funkcioneri vladajućih partija su uredno raspoređeni u upravljačke strukture ono malo firmi koje još nisu uništili. Nedavno je objavljeno da je Željeznica Crne Gore, koja godinama radi sa ogromnim gubicima, sa dotrajalim prugama i raspalim vozovima u kojima ljudi ginu, svojim upravljačima podijelila pozamašne otpremnine - od 20 do gotovo 200 hiljada eura po glavi. Potom se otkrilo da gotovo i nema te raspale firme koja direktorima i članovima Upravnih odbora nije kupila nove džipove, dala kredite, kupila stanove.

VIŠEPARTIJSKI JEDNOPARTIZAM

Ima u Crnoj Gori eskadron partijskih kadrova, ne eksponiraju se puno, za njih javnost čuje svakih par godina, kad propadne nešto čemu su bili na čelu... Eskadron kadrova, nevideno razornih: četiri jahača Apokalipse u jednom čovjeku. U koju oni firmu dođu, zavladaju rat, kuga, glad i, konačno - smrt. Takvi su očito naročito na cijeni: nijedan još nije ostao bez posla. Samo ih premještaju iz jedne fotelje u drugu. Ako nisi bez hlje-

ba ostavio barem 500 porodica, ovdje ne možeš ni u Upravni odbor, kamoli u Vladu, mogao bi pomisliti neupućeni. Čuvši vijest o bezočnim predstavnicima vlasti, javnost je bila zgrožena. Naravno, ne toliko zgrožena da vlast uskrati za svoje glasove. I tako... sve da Crnu Goru spalji, a onda je pospe solju, vladajuća koalicija bi dobila izbore. Zato što je u Crnoj Gori na djelu jedinstven jednopartijski sistem, sa kojim se po preciznosti izvedbe može mjeriti jedino američki. Žan Bodrijar je govorio kako je američki dvopartijski sistem savršeni jednopartijski sistem. U Americi postoje dvije partije, a koju god da glasate, na vlasti će biti ista elita, koja će voditi unaprijed zacrtanu politiku, osobito onu spoljnu, koja se vrlo sporo i vrlo teško redefiniše. Crnogorski višestranački jednopartiizam je još savršeniji, jer je na sceni više partija, koje su, u suštini, sve samo frakcije jedne partije, DPS-a, raspoređene u opoziciju i poziciju. Onako kako smo se kao djeca igrali partizana i Nijemaca, pa su oni jači i pametniji za sebe ugrabili funkcije partizana, dok su cvikeraši, gluperde i žgoljavci (i oni moralni) morali biti Nijemci. Mane vladajuće partije glasači su lako prihvatili - istinski problemi bile su samo vrline i dobre ideje, koje je, sve odreda, vlast morala gotovo pa na silu sprovesti. U takvoj situaciji, Demokratska partija socijalista je, pokazuje njihova dvadesetogodišnja vladavina, najbolje što Crna Gora može politički artikulirati ■

VREME SMRTI I RAZONODE

lirika utoke

Piše: Predrag Lucić

KALEMAR I RAČUNAR

(Iz noutbuka Dobrice Ćosića)

Na Dedinju kalemar
Naišo na računar,
Računara kalemar
Otero u neku stvar.

Uvredi se računar:
„Ju, bre, družo kalemar!
Ima l' kakvog načina
Da me mine majčina?"

„Nema!“, kaže kalemar,
„Ti podrivaš srpsku stvar!
Virtuelni pereš keš,
Od Srbije praviš leš!"

„Aman, družo kalemar“,
Demantuje računar,
„Ajđ' uguglaj proveru
O srpskom kadaveru!"

Kalemar je Gugla sit,
Gnevan je i naprasit:
„Šta će meni provera,
Kad znam šta je zavera?!"

Nastavio kalemar
Da psuje na računar:
„Jebem li te mutava
Zbog svih srpskih žrtava!"

Crn računar probledi,
Da se pravda - ne vredi,
Da odbrani svoju čast,
Kalemaru vadi mast:

„Ti ga, družo, pretera!
Kakva crna zavera?!
Skenera i plotera?
Kertridža i tonera?"

Da l' kalemar gubi meč?
Ne razume niti reč...
U odbranu Srbije
Da li da ga ubije?

Uze pajser kalemar,
Pa razlupa računar,
Svud se urlik prolama
Hard-diska u fronclama.

Kući ide kalemar,
Cestom rasut računar...
Kalemar je čovek fin,
Ne dira risajkl bin!

Cestom piče džipovi,
Pod gumama čipovi...
Kalemar sa patiku
Gazi informatiku!

BULEVAR ZVEZDA

Piše: Redakcija **Betona**

LUČIĆ, DEJAN

LUČIĆ, Dejan (Beograd, 15.11.1950) „The man who knows“, konspirolog i antisemita. Diplomirao je žurnalistiku u Beogradu. Radio je kao novinar revije *Intervju* (1977-1991), bio je redovni saradnik *Pogleda* i *Večernjih novosti*, a pravi zanat je ispekao na stranicama *Revije 92*, iznoseći „punokrvenu istinu“ o događajima s one strane zakona. Njegovi rani radovi, *Tajne albanske mafije* (1988) i *Tajne lopovskog zanata* (1990), zasnovani su uglavnom na temama koje su plasirala pomenuta glasila. Obe knjige su napisane na talasu opšteg porasta antialbanskog raspoloženja i kriminala u Srbiji. Informacije koje je u to vreme Lučić proturao kao ekskluzivne bazirale su se na intervjuima sa saradnicima Službe, švercerima, makroima, prostitutkama, kriminalcima, bivšim zatvorenici. Njegov glavni informatorski krug bio je između „štajge“ i „pijace seksa“ kod Ekonomskog fakulteta, a knjige je objavljivao u Dosijeu, izdavačkoj kući koja će sredinom devedesetih na volšeban način objaviti fototipsko izdanje *Miroslavljevog jevandolja*. Kao saputnik politike, Lučić se 1990. pojavljuje u ulozi jednog od osnivača SPO-a i predsednika beogradskog odbora ove partije. Vuk Drašković ga u svojoj knjizi *Meta* (2007) opisuje „kao ubačeni element koji je po nalogu KOS-a trebalo da organizuje Vukovo ubistvo u slučaju pobeđe SPO na izborima“. S druge strane, Lučićev publicistički rad išao je tragom najkomercijalnije teme toga doba: zločina nad Srbima u NDH. *Paveličev testament I* (1990) ujedno je i prva njegova knjiga koja počinje otvoreno da operiše duskursom zavere (protiv Srba). Prvi i drugi tom ove knjige bili su pravi *bestseleri* koje je Dosije plasirao na tržište neposredno pre izbivanja rata u Jugoslaviji. Lučić je zarađeni novac od plodova svoje konspirološke literature uložio 1993. u firmu „Elit international“ specijalizovanu za trgovinu nekretninama i posredovanje u davanju novčanih pozajmica (inače, firma je bankrotirala u decembru 2008, a suvlasnik Nikola Lazić je nestao). U SPS je ušao decembra 1995. sa obrazloženjem da je to „jedina patriotska stranka, na čijem čelu je najmudriji srpski političar Slobodan Milošević“. Svojom knjigom *Vladari iz senke* (1994), Lučić otvara veliku temu *jevrejske svetске zavere* koju će varirati sve do danas. U drugoj polovini devedesetih, kod Lučića je sve vidljiviji uticaj ruske geopolitičke literature (*Islamska republika Nemačka*, 1999), pre svega Aleksandra Dugiina, Putinovog savetnika, zagovarača ruske imperije od Vladivostoka do Gibraltara i ideologa Nacional-boljševičke partije. Nije čudo što će u Lučićevu antisemitsku hrestomatiju *Kraljevstvo Hazara* (2005), pored okupacijske literature i fragmenata *Protokola sionskih mudraca*, biti uvršten i tekst Aleksandra Dugiina o *prelomu u srpskoj politici*. U ovoj knjizi je Lučić teoriju zavere razvio do neslućenih razmera, nepismeno povezujući nespojive pojmove, mešajući godine i vladare, a sve svodeći pod zajednički imenitelj Hazara, mongolskog plemena koje je primilo judaizam i zavladao svetom. Knjiga predstavlja otvorenu negaciju holokausta i poziv na konačni obračun sa Hazarima/Jevrejima sveta, što Lučić sve češće zagovara u svojim intervjuima. Izdavač oba toma ove knjige je Ekopres iz Zrenjanina, a ekskluzivni distributor Bookbridge. Lučić je kralj provincijskih televizija, na kojima neprestano govori o Hazaru Sorosu koji preko kablovske televizije kontroliše Srbe, te o potrebi da se konačno „okupi 300 pametnih Srba koji će snagom svojih misli zauvek otkloniti hazarsku neman koja nam diše za vratom“. Ovaj Lučićev *poziv na pogubljenje* nimalo nije navaivan, dok se njegove knjige nesmetano prodaju u gotovo svim beogradskim knjižarama. Oskora, Lučić je predsednik beogradskog odbora Narodnog pokreta „Svetozar Miletić“, a glavna meta njegove borbe danas je Statut AP Vojvodine. Rečeno njim samim, Dejan Lučić bi se najkraće mogao okarakterisati kao *agent ruske terarokratije koji koristi tajnu šifru „Bog na nebu, a Putin na zemlji“* ■

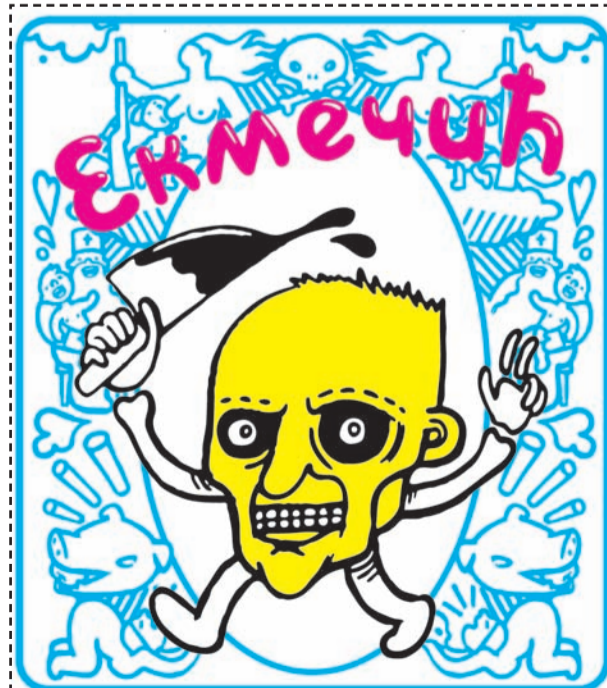

Fotomontaža: Hattori (Parapsihopatologija)

Balkon od nekoliko miliona dolara

BLOK BR. V

www.kosmoplovci.net

Karta srpskog spasa 16

Uputstvo za upotrebu: uzmite kamnu u levu ruku, a plug u desnu, pa naizmeničnim zamazale levicu i desnicu isecite kartu po liniji koja krivudava između klanja i oranja. Potom kartu zalpite na vaš osnovni istorijski izvor - gušle, i okačite je na zid između sablje dimiskije i prve ustaničke puške. Ekmečić vam može biti od velike pomoći, kako u partiji tako i van nje, drug na drumu, melem na ranu u predelu srca koje kvvari zbog nacionalizma Sudnjeg dana i hapšenja brata Radovana. Ekmečić je karta za specijalne operacije i koristi se u sledećim slučajevima: kad želite da vaša vizija postane revizija, kad vas činjenice mučki napadnu s leđa, kad počne azbučni rat i horde do zuba naoružanih latinčnih slova nasrnu na goloruku čirliku. Ako vam se učini da vaše pleme snom mrtvijem spava, Milorad će vam poslužiti kao idealan budilnik. Ekmečić je karta iz rukava u sledećim igrama: igračka-plačka ili kmekečić, čekmečić s blagom, istorija - mučiteljica života, jebes fakta - čuvaj zdravlje, objektivnost je za pičkice, kakademik.